

Niektoré otázky vývinu stranického systému Slovenskej republiky z hľadiska právnej úpravy politických strán*

GRIGORIJ MESEŽNIKOV

Vývoj systému politických strán je jedným z dôležitých indikátorov procesu spoločenskej transformácie v postkomunistických štátoch strednej a východnej Európy. Na jednej strane stav stranického systému odráža úroveň pokročilosti transformačných procesov v politickej oblasti, na strane druhej je stabilita systému politických strán sama o sebe jednou z podmienok celkovej úspešnosti transformačných procesov. Pre Slovenskú republiku ako asociovanú krajinu Európskej únie cesta získania plného členstva v tomto integračnom zoskupení znamená o.i. vytvorenie zodpovedajúcich politických predpokladov, vrátane kompatibilného stranického prostredia.

K stabilite stranických systémov v tranzitívnych štátoch a ich vývoju smerom k posilneniu politických subjektov demokratického typu prispievajú rôzne faktory. Popri celkovom socio-kultúrnom pozadí procesov spoločenskej transformácie, prežívajúcich vzoroch politickej kultúry a historických tradíciách (pozri: Krivý – Balko – Feglová, 1996; Krivý, 1999) k nim patrí nesporne aj existujúci legislatívno-inštitucionálny „dizajn“ stranického systému, inými slovami právna úprava vzniku a pôsobenia politických subjektov, regulácia ich účasti na procese formovania štátnych orgánov, platné pravidlá získavania finančných prostriedkov na zabezpečenie činnosti. Po roku 1989 prechod od totality k pluralite symbolizovali v Československu práve zákony, súvisiace s činnosťou politických subjektov (zákon o združovaní v politických stranách a politických hnutiach, zákony o voľbách do zákonodarných orgánov), ktoré vytvorili štandardné prostredie pre pôsobenie strán ako hlavných aktérov politického života. Po štátnom osamostatnení v roku 1993 prešla Slovenská republika komplikovaným vývojom, ktorý síce nadväzoval na federálnu etapu transformácie v rokoch 1990-1992, počas ktorej vznikli základy demokratického zriadenia, avšak obsahoval aj zjavné prvky regresu, ak to hodnotíme z hľadiska konsolidácie demokratického režimu a približovania sa krajiny k modelu liberálnej demokracie, založenému na režime legitimizovanom slobodnými voľbami, v ktorom sa vládne prostredníctvom striktného dodržiavania princípov ústavnosti (Zakaria, 1998)

Komplexnejšia analýza spoločensko-politického vývoja na Slovensku po roku 1993 poskytuje dostatok argumentov pre tvrdenie, že príčiny spomínaných komplikácií súviseli v značnej miere s charakterom politických subjektov, vykonávajúcich moc, s politikou, ktorú tieto subjekty uplatňovali. Konfrontačný politický štýl, porušovanie vopred stanovených pravidiel,

* Príspevok odznel na konferencii *Právna úprava politických strán* (Piešťany, 13.-15.1.2000), organizovanej Ústavom štátu a práva Slovenskej akadémie vied, Nadáciou Friedricha Eberta, Inštitútom pre verejnú otázku a Katedrou politológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

snaha účelovo meniť legislatívno-inštitucionálny rámec s cieľom vytvoriť nevýhodné podmienky pre politických súperov – to všetko v rokoch 1994-1998 bolo súčasťou politickej agendy vládnej koalície HZDS-ZRS-SNS (pozri: Szomolányi, 1999, Bútora – Mesežnikov – Bútorová, 1999). Príkladom takéhoto postupu bola novelizácia „veľkého“ volebného zákona v roku 1998, zmyslom ktorej bolo radikálne zúžiť priestor pre slobodnú politickú súťaž v záujme udržania moci, a ktorá napokon významne zasiahla do celkovej konfigurácie stranického systému (pozri viac: Mesežnikov, 1999b). Hoci sa spomínaná novelizácia bezprostredne dotkla predovšetkým podmienok účasti na voľbách koaličných zoskupení, vniesla do procesu formovania celého stranického systému disonančné prvky, odporujúce jeho dovtedajšiemu vývoju. Koaličné stratégie, ktoré zvolili politické subjekty s cieľom vyrovnáť sa so zjavne diskriminačnou protikoaličnou novelou volebného zákona, síce splnili cieľ maximalizovať volebný zisk, ukázali však svoje prirodzené limity v nových podmienkach, čo v plnej miere potvrdil povolebný vývoj.

Problematika legislatívno-inštitucionálneho rámca vývoja stranického systému nebola prakticky do roku 1997, kedy sa objavili prvé hodnoverné signály o pripravovanej novelizácii volebného zákona, predmetom serióznej odbornej a verejnej debaty. Zavedený v roku 1990 registračný princíp ako základ úpravy vzniku politických subjektov bol všeobecne akceptovaný takisto ako stanovené zákonné podmienky na vznik strany. Veľký počet registrovaných strán a hnutí (v januári 2000 bolo na Ministerstve vnútra SR registrovaných 98 politických subjektov) síce vyvoláva občasnú kritickú reakciu rétorického charakteru, nespôsobuje však prakticky žiadne reálne problémy pre vývin stranického systému. Aktívnym spôsobom sa politického života zúčastňuje iba menšina registrovaných subjektov. Približne pätina z nich sa zúčastňuje na parlamentných voľbách (v roku 1998 sa na voľbách zúčastnilo 17 strán a hnutí, ak započítame aj jednotlivé zložky kryptokoaličnej formácie SDK, tak išlo o 21 subjektov). Zhruba desatina z nich pôsobí ako relevantné jadro stranického systému so zastúpením v parlamente (po voľbách 1998 v NR SR pôsobí 6 samostatných poslaneckých klubov, ak započítame ideové platformy-frakcie SDK, je v slovenskom parlamente zastúpených 10 registrovaných politických subjektov). Rozhodujúcim politickým subjektom vyhovoval aj zavedený v roku 1990 stručný spôsob regulácie vnútorného demokratického usporiadania strán a hnutí. Politickí aktéri ho považovali za vhodný model spájajúci nevyhnutnú vonkajšiu reglementáciu s vnútornou suverenitou politických subjektov ako organizácií súkromnoprávneho charakteru.

Situácia sa zmenila v súvislosti s pripravovanou a napokon aj uskutočnenou novelizáciou zákona o voľbách do NR SR, ktorá prinútila osem opozičných subjektov zaoberať sa nielen spôsobom účasti vo voľbách, ale aj otázkou vlastného vnútorného usporiadania. Zmena volebných pravidiel v roku 1998 bola jedným z najhorších príkladov volebného inžinierstva, pretože nebola podmienená konsenzom všetkých tých, ktorých sa týkala, ale bola doslova vnútená časťou politického spektra proti jej vôli (pozri viac: Lebovič, 1999; Conragan, 1999). Prítom táto zmena nielen vnútila niektorým politickým aktérom nevýhodné a evidentne diskriminačné pravidlá účasti na voľbách, ale ich aj dotlačila k vytvoreniu iných – alternatívnych (resp. náhradných) – štruktúr. Týkalo sa to piatich strán, pôvodne združených v Slovenskej demokratickej koalícii (Kresťanskodemokratické hnutie, Demokratická únia, Demokratická strana, Sociálnodemokratická strana Slovenska, Strana zelených na Slovensku) a troch subjektov združených v Maďarskej koalícii (Maďarské kresťanskodemokratické hnutie, Spolužitie, Maďarská občianska strana). Vyrovnávajúc sa s protikoaličnou novelou volebného zákona museli vtedajšie opozičné strany vychádzať z platného znenia zákona o združovaní v politických stranách. Obidve koaličné

zoskupenia zmenili tesne pred voľbami svoj legálny status vznikom nových samostatných subjektov. V prípade troch maďarských formácií došlo k ich úplnému zlúčeniu do novovytvorenej Strany maďarskej koalície (pozri viac: Sándor, 1999). Materské strany SDK si zvolili inú cestu – vytvorili uzavretú (počtom členov) „volebnú“ stranu, príslušníkmi ktorej sa stali výlučne zástupcovia piatich strán, umiestnení na spoločnej kandidátnej listine SDK (pozri viac: Mesežnikov, 1999a). Zatiaľ čo predstavitelia Strany maďarskej koalície jasne deklarovali, že integrácia troch pôvodných subjektov do jedného je nezvratným procesom, zástupcovia materských strán SDK naznačovali, že po parlamentných voľbách sa SDK vráti k svojej pôvodnej koaličnej forme. Tomu mal napomôcť aj návrat pravidiel volebnej súťaže do stavu pred ich zmenou v roku 1998. Ukázalo sa však, že po opätovnej novelizácii volebného zákona v auguste 1999, ktorá vrátila volebné pravidlá do pôvodného stavu, nie je jednoduché vrátiť stav stranického systému SR do predchádzajúcej autentickéj podoby.

Existencia rozdielnych názorov na usporiadanie pomerov vnútri SDK, snaha určitej časti vedenia SDK presadiť model „združenej“ politickej formácie (únie) vniesla do diskusie o budúcnosti tohto politického subjektu aj úvahu o prípadnej zmene zákona o združovaní v politických stranách a hnutiach. Práve z prostredia SDK zaznel v roku 1999 návrh na úpravu spomínaného zákona tak, aby v ňom boli zakotvené aj iné formy politických subjektov, napr. združenia resp. únie strán (*SDK: Dohoda ...*). Už na prvý pohľad je zrejma účelovosť tohto návrhu, cieľom ktorého je vyriešenie partikulárneho problému, dotýkajúceho sa iba časti stranického systému. Návrh je názorným príkladom toho, ako účelové nesystémové kroky v jednej oblasti právnej úpravy (vo volebnom zákonodarstve) vyvolávajú „nabal“ováciu“ tendenciu ďalších účelových zmien v iných oblastiach. Platná v SR zákonná úprava organizačnej formy politických subjektov (strany a hnutia) doteraz nevyvolávala požiadavky na jej zmenu, nebola predmetom diskusie a nespôsobovala žiadne ťažkosti v rovine praktickej realizácie. Je veľmi pravdepodobné, že prípadné zavedenie novej organizačnej formy – politického subjektu zloženého z viacerých subjektov – by mohlo obsahovať prvky zjavných komplikácií ďalšieho vývinu stranického systému, a to tak z hľadiska právneho (napr. faktická dvojnásobná registrácia politického subjektu – aj ako samostatnej formácie, aj ako zložky únie viacerých formácií), ako aj z hľadiska politického (vnútorné fungovanie „unionistického“ subjektu, vzťahy medzi jeho jednotlivými zložkami, vzťahy s inými politickými subjektmi apod.).

Súčasťou prebiehajúcej verejnej debaty o právnej úprave politických strán na Slovensku je identifikácia tzv. slabých miest príslušných zákonov, čiže ustanovení, ktoré môžu za určitých okolností spôsobovať problémy (pozri Bárányi, 1999). Ak v rokoch 1997-1998 hlavnou témou odbornej a verejnej diskusie, týkajúcej sa právneho a inštitucionálneho rámca činnosti politických strán na Slovensku, bola novelizácia volebného zákona a jej dôsledky pre ďalší vývoj stranického systému, v rokoch 1999-2000 sa takouto témou stala otázka financovania politických strán. Jej význam bol podmienený nielen potrebou odbornej reflexie existujúceho stavu, komplexného zhodnotenia doterajších skúseností a vypracovania návrhov na zmeny, zohľadňujúce tieto skúsenosti, ale aj odozvou, ktorú zaznamenali v spoločnosti kauzy, súvisiace s financovaním niektorých politických subjektov (najmä kauza financovania KDĽH, značná časť funkcionárov ktorého bola zamestnaná súkromnou obchodnou spoločnosťou TV Com na pozíciách reklamných manažérov). Kauza financovania stranického aparátu KDĽH súkromnou obchodnou spoločnosťou sa odohrávala v ovzduší vládou Mikuláša Dzurindu deklarovaného zápasu s klientelizmom a korupciou. Citlivé vnímanie slovenskou verejnosťou otázok boja s klientelizmom

a korupciou bolo v značnej miere podmienené sľubmi predstaviteľov vládnej koalície SDK-SDĽ-SMK-SOP skončovať s modelom klientelistického prepojenia politickej a ekonomickej moci, praktizovaného vládou koalíciou HZDS-ZRS-SNS počas volebného obdobia 1994-1998. Jedným z konkrétnych prejavov takéhoto prepojenia boli väzby vtedajších vládnych subjektov, najmä HZDS, na vplyvné ekonomické skupiny, vystupujúce ako lobistické formácie rezortného a regionálneho charakteru. Spomínané prepojenie umožňovalo týmto skupinám privilegovanú účasť na privatizačnom procese a vládny politickým subjektom zabezpečovalo účinné donorstvo (pozri: Mikloš, 1997; Pažitný, 1999). Klientelistický charakter prepojenia ekonomickej a politickej moci v štáte, ktorý v rokoch 1994-1998 pôsobil na Slovensku ako systémotvorný prvok formovania semi-autoritárskeho režimu, tendoval k sebareprodukcii a bol jedným z faktorov silného mocenského postavenia vládnych politických subjektov. V konečnom dôsledku znižoval význam slobodnej a demokratickej súťaže politických síl. Existujúca právna úprava financovania politických strán sa v tomto období nestala účinným nástrojom na zabránenie tomuto nežiaducemu vývoju.

Všeobecne akceptovaným záverom, ku ktorému dospeli účastníci prebiehajúcej verejnej debaty o financovaní politických strán (experti a aktívni politici), sa stalo konštatovanie, že existujúca právna úprava tejto problematiky nie je vyhovujúca. Je odvodená od stavu spoločnosti v období, keď bola schvaľovaná, jej následné zmeny mali čiastkový, skôr okrajový charakter. Po desiatich rokoch transformačných procesov je slovenská spoločnosť omnoho bohatšie štruktúrovaná tak zo sociálno-ekonomického, ako aj z politického hľadiska, preto je celkom logická úvaha o potrebe zohľadniť tieto zmeny aj v oblasti právnej úpravy financovania politických strán.

Diskusia o prípadných zmenách v úprave financovania politických strán na Slovensku sa uberá dvoma základnými smermi. Ide predovšetkým o:

- určenie pomeru medzi prostriedkami získanými z verejných a iných zdrojov (štátny príspevok vs. členské príspevky, dary a podnikateľská aktivita iných právnických osôb),
- vytvorenie efektívneho kontrolného mechanizmu nakladania s nadobudnutými prostriedkami, cieľom ktorého je zabrániť vytváraniu prostredia vhodného pre klientelizmus a korupciu.

Charakter a celkový priebeh diskusie o možných zmenách v tejto oblasti bol ovplyvnený:

- pomerne malým podielom členov politických strán na celkovom obyvateľstve krajiny. Podľa reprezentatívneho výskumu verejnej mienky, uskutočneného Inštitútom pre verejné otázky (IVO) v januári 1999, 8% respondentov uviedlo, že sú členmi nejakej politickej strany alebo hnutia. Podľa odhadov, opierajúcich sa o deklarované členstvo prevažne väčšiny relevantných politických subjektov, iba okolo 5% obyvateľstva SR je stranícky organizované, pritom súhrnná členská základňa parlamentných strán je ešte menšia;
- odmietavým vzťahom značnej časti obyvateľstva k myšlienke zvýšenia podielu prostriedkov z verejných zdrojov na celkovom financovaní politických subjektov. Tento odmietavý vzťah súvisí tak s relatívne malou členskou základňou politických strán, ako aj s nie veľmi vysokou pripravenosťou občanov zúčastňovať sa na činnosti strán a hnutí. Podľa výskumu verejnej mienky, uskutočneného IVO v januári 1999, 37,8% respondentov síce pripustilo, že by v budúcnosti mohlo pracovať pre nejakú politickú stranu (58,6% túto možnosť vylúčilo), iba 14,8% respondentov však uviedlo, že v minulosti naozaj pracovalo v rámci nejakej

strany alebo hnutia. Podľa údajov Štatistického úradu SR v roku 1996 sa na práci všetkých politických strán zúčastnilo iba 547 dobrovoľníkov (pri súhrnnom počte 159 zamestnancov straníckych aparátov). Pre porovnanie uvádzame, že na práci celého neziskového sektoru v SR v roku 1996 sa podľa ŠÚ SR zúčastnilo 237 999 dobrovoľníkov (Woleková et al., 2000);

- váhavým postojom väčšiny politických subjektov v otázke novelizácie zákonnej úpravy financovania strán. Tento postoj súvisí s obavami z prípadnej straty potenciálnych voličov v prípade, ak príslušný subjekt bude presadzovať zvýšenie príspevku na činnosť politických strán zo štátneho rozpočtu. K určitej zmene v postojoch politických strán došlo koncom roku 1999, keď na pôde parlamentu vznikla expertná poslanecká skupina, cieľom ktorej je príprava návrhu zákona o financovaní politických strán.

Analýza skúsenosti z vývoja stranického systému v krajinách so stabilizovaným demokratickým režimom, ako aj v tranzitívnych krajinách strednej a východnej Európy vedie k záveru, že optimálny model financovania politických strán by mal zaručovať:

- zachovanie súťaživého rámca pre vývoj politického systému,
- dostatočnú stabilitu stranického systému,
- nezávislosť politických strán a hnutí od štátu,
- vytvorenie priaznivých podmienok pre zvýšenie profesionálnej úrovne aktérov politického života tak, aby politické subjekty adekvátne a bez akýchkoľvek obmedzení plnili funkcie, ktoré im prináležia (mobilizácia občanov na účasť na demokratickom procese, sprostredkovanie väzieb medzi občianskou spoločnosťou a štátom v politickej oblasti, reprezentácia záujmov určitých spoločenských skupín, regrutácia a výber príslušníkov politických elít pre účinkovanie v systéme zákonodarnej a výkonnej moci),
- primeranú motiváciu pre účasť strán a hnutí na politickom procese tak na centrálnej, ako aj regionálnej a lokálnej úrovni,
- fungovanie prehladných a efektívnych mechanizmov kontroly nakladania s finančnými prostriedkami určenými na stranícku činnosť,
- vytvorenie účinných prekážok proti prenikaniu korupčných praktík do politického života.

Pri určení vhodného pomeru medzi jednotlivými formami financovania politických strán by sa malo prihliadať na potrebu rešpektovať základné princípy financovania (rovnosť, sloboda, slobodná politická súťaž, verejnosť, kontrola) (Šimíček, 1995). Jedným z možných riešení otázky úpravy financovania politických strán v SR by mohlo byť zvýšenie podielu prostriedkov získaných z verejných zdrojov. Takéto zvýšenie, ktoré by bolo plne v súlade so spomínanými princípmi, by znížilo záujem politických strán o využitie prostriedkov z iných („alternatívnych“) zdrojov, ktoré síce nemusia byť v priamom rozpore so zákonom, môžu však zvyšovať riziko posilnenia nežiaducich klientelistických väzieb. Pri tomto zvyšovaní sa dá uvažovať o zohľadnení úspešnosti politických strán na regionálnej a lokálnej úrovni zavedením príspevku za hlasy získané v komunálnych voľbách. Predmetom prípadnej zmeny môže byť aj úprava kvóra, potrebného na získanie príspevku zo štátneho rozpočtu. Dnešná úprava, umožňujúca získať štátny príspevok aj neparlamentným stranám, ktoré dosiahli hranicu 3% hlasov v parlamentných voľbách do NR SR, pôsobí vysoko motivujúco na strany, ktorých šance dostať sa do zákonodarného zboru nie sú vysoké a ktoré nevyvíjajú prakticky nijakú aktivitu na regionálnej a lokálnej úrovni. Ešte väčšou motiváciou pre činnosť nerelevantných politických subjektov, najmä pre ich účasť na parlamentných voľbách, by mohlo byť zrušenie minimálnej hranice volebného zisku

pre vznik nároku na finančný príspevok od štátu a priznanie tohto príspevku pre všetky strany, ktoré sa zúčastnili na voľbách (príkladom podobného postupu bolo rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky v októbri 1999).

Vyriešenie existujúcich problémov súvisiacich s právnou úpravou politických strán vytvorí priaznivejšie podmienky nielen pre vývin systému politických strán, ale aj pre celkovú úspešnosť procesov demokratickej konsolidácie.

Literatúra:

- Bárány, Eduard: *Právna úprava politických strán na Slovensku*. Bratislava, Friedrich Ebert Stiftung, 1999,
- Bútorá, Martin – Mesežnikov, Grigorij – Bútorová, Zora: *Diagnóza, ktorá nepustí. Sedem kontextov ekonomických sľubov a realít*. In: *Sľuby a realita. Slovenská ekonomika 1995-1998*. Bratislava, M. E. S. A. 10/1998,
- Conragan, Carol: *Zákon o voľbách do NR SR z r. 1998. Sporná novela*. Washington, IFES 1999,
- Krivý, Vladimír – Feglová, Viera – Balko, Daniel: *Slovensko a jeho regióny: sociokultúrne súvislosti volebného správania*. Bratislava, Nadácia Médiá 1996,
- Krivý, Vladimír: *Čo prezrádzajú volebné výsledky? Parlamentné voľby 1992 – 1998*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 1999,
- Lebovič, Peter: *Zápas o udržanie demokracie: politické súvislosti novelizácie volebného zákona*. In: Bútorá, Martin – Mesežnikov, Grigorij – Bútorová, Zora (ed.): *Slovenské voľby '98. Kto? Prečo? Ako?* Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 1999,
- Mesežnikov, Grigorij: *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*. In: Mesežnikov, Grigorij – Ivantýšyn, Michal (ed.): *Slovensko 1998-1999. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 1999a,
- Mesežnikov, Grigorij: *Voľby 1998 a vývoj systému politických strán*. In: Bútorá, Martin – Mesežnikov, Grigorij – Bútorová, Zora (ed.): *Slovenské voľby '98. Kto? Prečo? Ako?* Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 1999b,
- Mikloš, Ivan: *Prepojenie politickej a ekonomickej moci*. In: Szomolányi, Soňa (ed.): *Slovensko: problémy konsolidácie demokracie*. Bratislava, Slovenské združenie pre politické vedy a Friedrich Ebert Stiftung 1997,
- Pažitný, Peter: *Privatizácia štátnych monopolov*. In: Nižňanský, Viktor – Reptová, Oľga (ed.) *Od spoločného k súkromnému. 10 rokov privatizácie na Slovensku*. Bratislava, M.E.S.A. 10,
- Sándor, Eleonóra: *Politické strany maďarskej národnostnej menšiny vo voľbách 1998*. In: Bútorá, Martin – Mesežnikov, Grigorij – Bútorová, Zora (ed.): *Slovenské voľby '98. Kto? Prečo? Ako?* Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 1999,
- SDK: *Dohoda o spolupráci s materskými stranami*. Bratislava, SITA 23.12.1999,
- Szomolányi, Soňa: *Tranzičná cesta Slovenska a voľby 1998*. In: Bútorá, Martin – Mesežnikov, Grigorij – Bútorová, Zora (ed.): *Slovenské voľby '98. Kto? Prečo? Ako?* Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 1999,
- Šimíček, Vojtěch: *Poznámky k financování politických stran*. Politologický časopis, č. 1, 1995,

- Woleková, Helena – Petrášová, Alexandra – Toepler, Stephan – Salamon, Lester M.: *Neziskový sektor na Slovensku – ekonomická aktivita*. Bratislava, SPACE 2000,
- Zakaria, Fareed: *Nárast neliberálnych demokracií*. Kritika && Kontext, č. 1, 1998.

Summary:

Some issues regarding Slovakia's party system development from the perspective of legal regulation

Stability of party system is one of the key factors of successful transformation in post-Communist countries. The legal and institutional framework of party system, providing the competitive and pluralist character of the political life, is extremely important for further democratic development. In Slovakia, the issue of legal regulation of party system became politically relevant during the Vladimír Mečiar's government. In May 1998, few months before elections the authoritarian ruling coalition of the Movement for a Democratic Slovakia, Association of Workers of Slovakia and the Slovak National Party approved an amendment to the election law. The amendment dramatically changed electoral rules for coalitions. In order to diminish the destructive effect of the anti-coalition amendment two pre-electoral opposition coalitions – Slovak Democratic Coalition and Hungarian Coalition – had to change their organizational status and two new parties appeared. After elections 1998, the proposal to change the legal regulation of party system by amending the law on political parties was suggested by some politicians. In fact it was the indirect consequence of the previous nonconsensual change of electoral rules. The question of the financing of political parties became in Slovakia the topic of public debate in 1999 due to evidently obsolete legal provisions that cannot provide the proper conditions for transparency in political life. New regulation of the party financing, properly combining different sources (public and private) would contribute to the maintenance of the free and fair political competition and to the improvement of the professional level of party apparatus.